

European
University
Institute

ROBERT
SCHUMAN
CENTRE FOR
ADVANCED
STUDIES

Παρατηρητής Πολυφωνίας στα ΜΜΕ 2016

Αφηγηματική έκθεση: Κύπρος

Συντάκτες: Χριστόφορος Χριστοφόρου, Λία-Πασχαλία Σπυρίδου

Centre for Media Pluralism and Media Freedom

TABLE OF CONTENT

1.	Σχετικά με το Έργο	1
2.	Εισαγωγή	2
3.	Αποτελέσματα από τη συλλογή δεδομένων: Εκτίμηση των κινδύνων για την πολυφωνία στα μέσα	3
3.1.	Βασική προστασία (26% - χαμηλός κίνδυνος)	4
3.2.	Αριθμητική Πολυφωνία στην Αγορά (38% - μέσος κίνδυνος)	5
3.3.	Πολιτική Ανεξαρτησία (49% - μέσος κίνδυνος)	7
3.4.	Κοινωνική ένταξη (62% - μέσος κίνδυνος)	8
4.	Συμπεράσματα	10
	Παράρτημα 1. Ομάδα Εργασίας	11
	Παράρτημα 2. Ομάδα Ειδικών	11
	Παράρτημα 3. Συνάντηση με εκπροσώπους ενδιαφερόμενων φορέων	11

1. ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΈΡΓΟ

1.1 ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΈΡΓΟΥ

Ο Παρατηρητής Πολυφωνίας στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης -ΜΜΕ (ΠΠΜ) είναι ένα ερευνητικό εργαλείο που έχει σχεδιαστεί για να εντοπίζει κινδύνους που δυνατό να απειλούν την πολυφωνία στα μέσα ενημέρωσης στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η παρούσα αφηγηματική έκθεση παράγεται στο πλαίσιο της πρώτης εφαρμογής του ΠΠΜ σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, το 2016, με χρηματοδότηση από μια προπαρασκευαστική δράση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Το έργο εφαρμόστηκε στα 28 κράτη μέλη της ΕΕ, στο Μαυροβούνιο και την Τουρκία, με την υποστήριξη μιας χορηγίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση προς το Κέντρο για την Πολυφωνία στα Μέσα και την Ελευθερία των Μέσων Ενημέρωσης (CMPF), του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου.

1.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Το CMPF συμβλήθηκε με έμπειρους, ανεξάρτητους εθνικούς ερευνητές για τη συλλογή δεδομένων και για τη συγγραφή των αφηγηματικών εκθέσεων εκτός από τις περιπτώσεις της Μάλτας και της Ιταλίας, όπου η συλλογή δεδομένων πραγματοποιήθηκε σε κεντρικό επίπεδο από την ομάδα CMPF. Η έρευνα βασίζεται σε ένα τυποποιημένο ερωτηματολόγιο και κατάλληλες κατευθυντήριες γραμμές που αναπτύχθηκαν από το CMPF.

Στην Κύπρο, το CMPF συμβλήθηκε με τον Χριστόφορο Χριστοφόρου, ο οποίος διεξήγαγε τη συλλογή δεδομένων, βαθμολόγησε και σχολίασε τις μεταβλητές στο ερωτηματολόγιο και έκανε συνεντεύξεις με εμπειρογνώμονες στα σχετικά θέματα. Η έκθεση εξετάστηκε από το προσωπικό του CMPF. Πρόσθετα, για να διασφαλιστεί η ακρίβεια και αξιοπιστία στα συμπεράσματα, μια ομάδα εθνικών εμπειρογνομώνων σε κάθε χώρα θεώρησε κριτικά τις απαντήσεις σε ερωτήσεις ιδιαίτερης σημασίας για την αξιολόγηση (βλέπε στο Παράρτημα Ι τον κατάλογο των εμπειρογνομώνων).

Για να συγκεντρώσει τις απόψεις περισσότερων ενδιαφερομένων μερών, η κυπριακή ομάδα διοργάνωσε συνάντηση φορέων και κοινού, στις 2 Δεκεμβρίου 2016, στη Λευκωσία. Περίληψη αυτής της συνάντησης και λεπτομέρειες δίνονται σε παράρτημα.

Οι κίνδυνοι για την πολυφωνία στα μέσα ενημέρωσης εξετάστηκαν σε τέσσερις βασικούς θεματικούς τομείς, μέσα από μια θεώρηση που προσπαθεί να καταγράψει τις κύριες περιοχές κινδύνων για την πολυφωνία στα μέσα ενημέρωσης και την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης: Οι τομείς είναι, Βασική Προστασία, Αριθμητική Πολυφωνία της αγοράς, Πολιτική Ανεξαρτησία και Κοινωνική Ένταξη. Τα αποτελέσματα βασίζονται στην αξιολόγηση αριθμού δεικτών για κάθε θεματικό τομέα (βλέπε σχήμα 1 παρακάτω).

Τα αποτελέσματα για κάθε τομέα και δείκτη παρουσιάζονται σε κλίμακα από 0 έως 100%. Βαθμολογίες μεταξύ 0 και 33% θεωρούνται χαμηλού κινδύνου, 34 - 66% μεσαίου κινδύνου, ενώ εκείνες μεταξύ 67 και 100% είναι υψηλού κινδύνου.

Disclaimer: The content of the report does not necessarily reflect the views of the CMPF or the EC, but represents the views of the national country team that carried out the data collection and authored the report.

2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ¹

Η Κύπρος έχει έκταση 9.251 χμ² και de jure πληθυσμό 847.000 (τέλος 2014) κατοίκους, από τους οποίους οι μη-Κύπριοι αριθμούν 152.000. Επίσημες γλώσσες είναι η ελληνική και η τουρκική.

Το Σύνταγμα του 1960 της Κύπρου αναγνωρίζει δύο κοινότητες, την ελληνική και την τουρκική που μοιράζονται την εξουσία. Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι ζουν χωριστά από το 1964 που κατέρρευσε η δικαιοσύνη και από το καλοκαίρι του 1974 όταν η εισβολή του Τουρκικού στρατού διχοτόμησε το νησί. Η εισβολή ακολούθησε το πραξικόπημα της ελληνικής χούντας στην Αθήνα εναντίον του Προέδρου Μακαρίου. Αρμένιοι, Μαρωνίτες και Λατίνοι αναγνωρίζονται ως θρησκευτικές ομάδες που 'εντάχθηκαν' στην ελληνική κοινότητα. Αριθμούν συνολικά περίπου 7.500. Οι πολίτες της ΕΕ και τρίτων χωρών που ζουν στην Κύπρο αντιπροσωπεύουν αντίστοιχα 11,2% και 8,4% του απασχολούμενου εργατικού δυναμικού (2016). Οι Ελληνοκύπριοι κυριαρχούν στον τομέα άσκησης εξουσίας, στην κοινωνία και την πολιτιστική ζωή.

Η Δημοκρατία βρίσκεται σε περίοδο μετα-μνημονιακής παρακολούθησης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας, μετά την έξοδο της από το πρόγραμμα διάσωσης τον Μάρτιο 2016. Το πρόγραμμα βοήθειας υπεγράφη τον Μάρτιο του 2013 ως αποτέλεσμα σοβαρής οικονομικής κρίσης που απέκλεισε την Κύπρο από τις αγορές από το 2011. Παρά την κρίση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η ΕΚΤ ανέμεναν ρυθμό ανάπτυξης στην Κύπρο πάνω από 2,5% το 2016.

Μια ισχυρή διαιρετική τομή αριστερά-δεξιά κυριαρχεί στην πολιτική ζωή από τη δεκαετία του 1940. Αυτή η πόλωση έχει δείξει σημεία αποδυνάμωσης πρόσφατα, ενώ η πολιτική αποξένωση των πολιτών βρίσκεται σε άνοδο. Νέοι ψηφοφόροι δεν εγγράφονται στους καταλόγους, ενώ η αποχή ανήλθε στο 33% το 2016. Πολωτικές τάσεις και μεροληπτική κάλυψη παρατηρούνται επίσης στις πολιτικές συζητήσεις, τις ειδήσεις και τα προγράμματα επικαιρότητας των ΜΜΕ. Αυτό είναι αποτέλεσμα διάστασης απόψεων σχετικά με το Κυπριακό πρόβλημα και τη λύση για τερματισμό της διαίρεσης του νησιού.

Το τοπίο των μέσων ενημέρωσης παρουσίασε δύο σημαντικές εξελίξεις το 2016², μετατόπιση της κατανάλωσης προς περιεχόμενο σε απευθείας συνδέσεις (online) μέσω μαζικής ενημέρωσης και λειτουργία ενός νέου τηλεοπτικού καναλιού. Το αναγνωστικό κοινό των εφημερίδων μειώθηκε σε 14,1% από 19,5% (2015) κατά τις καθημερινές και 20,4% από 26,4% την Κυριακή. Τα στοιχεία αυτά αντανακλούν τη στροφή σε ηλεκτρονικές εκδόσεις των εφημερίδων, που ελκύουν ποσοστό 20,2% τις καθημερινές. Το σημαντικά χαμηλότερο ποσοστό του αναγνωστικού κοινού σε απευθείας σύνδεση τις Κυριακές (12,5%) υποδεικνύει, ίσως, ότι ειδικές προσφορές και ένθετα στις έντυπες εκδόσεις βοηθούν στην ανάσχεση της πτώσης. Ένα νέο τηλεοπτικό κανάλι, το Alpha (που συνδέεται με τον Alpha Ελλάδας) εισήλθε στην αγορά, όπου τέσσερα κανάλια διατηρούσαν 60% της θεαματικότητας από το 2014. Ο Alpha φαίνεται να έχει εξασφαλίσει περίπου 10%³ -χαμηλότερο ποσοστό για το δελτίο ειδήσεων του. Η διείσδυση του φαίνεται να επηρεάζει περισσότερο τα μικρά παρά τα μεγάλα κανάλια. Ως αποτέλεσμα, το μερίδιο των πέντε μεγάλων καναλιών ξεπέρασε το 70%. Το μερίδιο του ANTI1, του πρώτου εμπορικού καναλιού ήταν γύρω στο 20%, ενώ εκείνο της δημόσιας ραδιοτηλεοπτικής υπηρεσίας ΡΙΚ ήταν 14-16% (άνοιξη 2016). Το κύριο δελτίο ειδήσεων του ΡΙΚ είχε υψηλότερα ποσοστά (20-21%). Η τηλεοπτική λήψη μέσω της ψηφιακής από αέρος ελεύθερης μετάδοσης υποχωρεί, ενώ κερδίζουν ραγδαία έδαφος η διαδικτυακή και καλωδιακή τηλεόραση. Η μετατόπιση αυτή οφείλεται στην επέκταση της ευρυζωνικότητας και αποκλειστικές προσφορές αθλητικών μεταδόσεων μαζί με ποικιλία θεματικού περιεχομένου. Η ευρυζωνική διείσδυση έφτασε το 83% το 2015, 5% περισσότερο από το 2014, σε μια αγορά 313.000. Τρεις παίκτες μοιράζονται την αγορά του Διαδικτύου, διαδικτυακής / καλωδιακής τηλεόρασης και τηλεφωνίας. Είναι η ΑΤΗΚ (64%), η Cablenet - ο μόνος πάροχος καλωδιακών (31%) και η Primetel (5%)⁴. Η ευρυζωνική διείσδυση και οι ταχύτητες μεταφοράς παραμένουν κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ.

Το κανονιστικό πλαίσιο των μέσων ενημέρωσης παραμένει αμετάβλητο από την ψηφιακή μετάβαση (2011) ενώ οι ψηφιακές άδειες εξακολουθούν να είναι προσωρινές, και ανανεώνονται ετησίως. Ωστόσο, η ένατη τροποποίηση του συντάγματος που επιτρέπει παρέμβαση στην ιδιωτική ζωή (άρθρο 15) «προς το συμφέρον της διαφάνειας στη δημόσια ζωή ή για σκοπούς λήψης μέτρων εναντίον της διαφθοράς στη δημόσια ζωή» πιθανό να έχει περαιτέρω συνέπειες στον τρόπο πρόσβασης των μέσων ενημέρωσης στις πηγές και τη μετάδοση ειδήσεων που μέχρι τώρα προστατεύονταν από τη ρήτρα της ιδιωτικότητας.

1 Η έκθεση καλύπτει το πεδίο των μέσων της Δημοκρατίας που είναι κάτω από κυβερνητικό έλεγχο. Η Κύπρος είναι διαιρεμένη από το καλοκαίρι του 1974. Η επιδίωξη διαφορετικών στόχων από τους Ελληνοκύπριους και τους Τουρκοκύπριους από τη δεκαετία του 1950 δημιούργησε το Κυπριακό Πρόβλημα. Μετά από πραξικόπημα που υπέθαλψε η Χούντα των Αθηνών εναντίον του Προέδρου Μακαρίου το καλοκαίρι του 1974, ακολούθησε εισβολή του Τουρκικού στρατού. Βρίσκονται σε εξέλιξη προσπάθειες για τερματισμό της διαίρεσης του νησιού που επιβλήθηκε από τότε.

2 Στοιχεία ΓΝΩΡΑ, 2016 http://gnora.com/wp-content/uploads/2016/07/mediagnosis_mar_may_2016_en.pdf για την περίοδο Μαρτίου-Μαΐου για τα έτη 2013 μέχρι 2016.

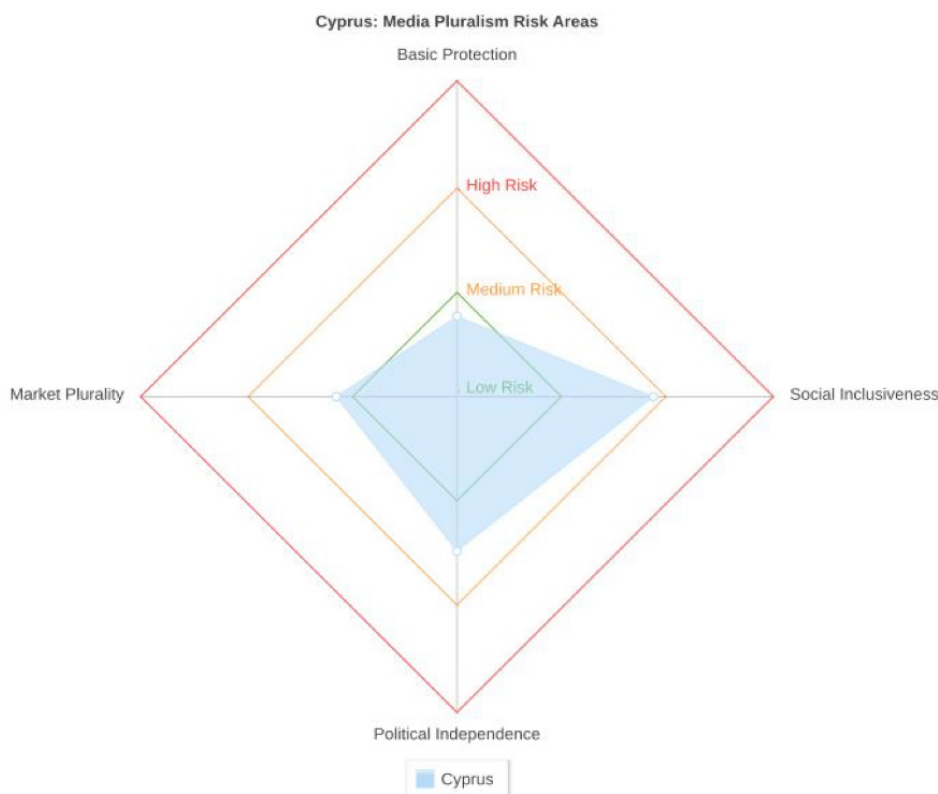
3 Βλέπε, <http://www.agbcyprus.com/telegraph/telegraphCMS.php>

4 Βλέπε, http://www.ocepr.org.cy/sites/default/files/ec_report_fixedtelephonybroadbandtelecombulletin_gr_13-05-2015_pk_mn_2_0.pdf

3. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΥΦΩΝΙΑ ΣΤΑ ΜΕΣΑ

Συνολικά, η κατάσταση σχετικά με την ελευθερία της έκφρασης και της πολυφωνίας στα μέσα ενημέρωσης είναι μάλλον θετική. Η περιοχή προστασίας βασικών θεμάτων παρουσιάζει χαμηλό κίνδυνο, ενώ η αριθμητική πολυφωνία στην αγορά βρίσκεται αντιμέτωπη με μέσο κίνδυνο, στο κάτω άκρο της κλίμακας. Πολιτικός έλεγχος και παρεμβάσεις στα μέσα ενημέρωσης προκαλούν μέσο κίνδυνο για την πολυφωνία, ενώ η περιορισμένη δέσμευση των μέσων ενημέρωσης να προσφέρουν πρόσβαση σε πιο πολλές ομάδες ενισχύοντας την κοινωνική ένταξη ενέχει μέσο κίνδυνο στο άνω άκρο της κλίμακας. Ωστόσο, όπως θα φανεί παρακάτω, συγκεκριμένοι δείκτες υποδεικνύουν ύπαρξη υψηλών κινδύνων.

Συνταγματικές και νομικές διατάξεις, καθώς και η εφαρμογή της νομολογίας του ΕΔΑΔ από τα δικαστήρια προσφέρει στους πολίτες εγγύα προστασίας των δικαιωμάτων που συνδέονται με την ελευθερία της έκφρασης. Αυτό ισχύει και για την ελευθερία της πληροφόρησης και των μέσων ενημέρωσης και τα δικαιώματα των δημοσιογράφων, τα οποία επίσης προστατεύονται από ανεξάρτητη αρχή για τα μέσα ενημέρωσης. Ένα ζήτημα που προβληματίζει είναι η περιορισμένη διείσδυση και οι χαμηλές ταχύτητες μεταφοράς των ευρυζωνικών συνδέσεων. Η επιβολή του νόμου διασφαλίζει τη διαφάνεια στο ιδιοκτησιακό καθεστώς των μέσων ενημέρωσης και την αποτελεσματική αποφυγή συγκεντρώσεως ιδιοκτησίας διαφορετικών μορφών μέσων ενημέρωσης. Ωστόσο, η εφαρμογή του τύπου συγκέντρωσης 'κορυφαία 4' καθιστά την υπάρχουσα οριζόντια ιδιοκτησία παράγοντα υψηλού κινδύνου για την αριθμητική πολυφωνία στην αγορά των μέσων ενημέρωσης. Επιπλέον, η οικονομική κρίση και ο ανταγωνισμός από τα νέα μέσα ενημέρωσης απειλούν τη βιωσιμότητα των μέσων. Η κρίση και η απουσία κρατικών ενισχύσεων αυξάνουν την ευπάθεια των μέσων ενημέρωσης και την έκθεση τους σε εξωτερικές επιρροές.

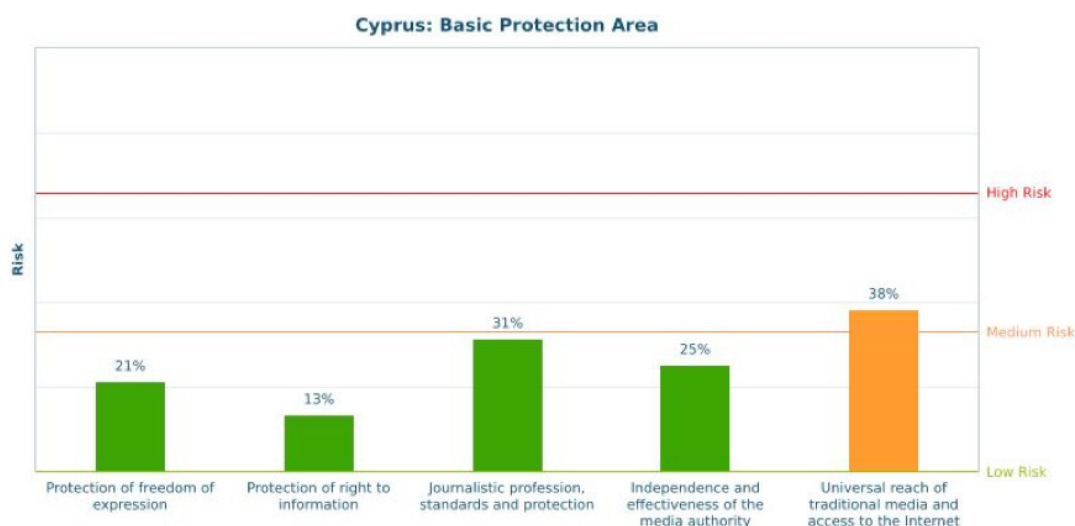
Παρά το γεγονός ότι τα μέσα καλύπτουν ακριβοδίκαια τις εκλογές και προσφέρουν εκτεταμένη πρόσβαση σε πολιτικούς παράγοντες, οι τελευταίοι παρεμβαίνουν με τρόπους που απειλούν την πολυφωνία στα μέσα ενημέρωσης. Παρεμβάσεις γίνονται στη διακυβέρνηση της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης, τη χρηματοδότηση και τη λειτουργία της, καθώς και στη χρηματοδότηση από το κράτος του μοναδικού πρακτορείου ειδήσεων. Όλα αυτά αποτελούν μεγάλες απειλές και ενέχουν υψηλούς κινδύνους για την πολυφωνία. Η μη-διαφανής κατανομή της κρατικής διαφήμισης, που φαίνεται δίκαιη όμως, είναι επίσης προβληματικό στοιχείο. Οι κανόνες, αν υπάρχουν, και στοιχεία δεν είναι διαθέσιμα δημοσίως, κάτι που παρεμποδίζει τον έλεγχο.

Η πρόσβαση στα μέσα ενημέρωσης κυρίως από κυρίαρχες ομάδες δεν ευνοεί την κοινωνική ένταξη, στοιχείο ιδιαίτερα ανησυχητικό, που ενέχει υψηλούς κινδύνους για την πολυφωνία. Οι περιορισμοί στην πρόσβαση στα μέσα ενημέρωσης από μειονότητες, τοπικές / περιφερειακές κοινότητες και τις γυναίκες συνυπάρχουν με την απουσία κοινοτικών μέσων ενημέρωσης. Ομοίως, η απουσία ολοκληρωμένων πολιτικών για την παιδεία στα μέσα επικοινωνίας, και την πρόσβαση ατόμων με αναπηρία δημιουργούν μέσο κίνδυνο.

Παρόλα αυτά, για μια πιο ακριβή εκτίμηση των ανωτέρω πρέπει να λάβουμε υπόψη το ευρύτερο πλαίσιο και άλλους παράγοντες. Αυτοί οι παράγοντες συχνά συντελούν στο μετριασμό αρνητικών επιπτώσεων για τους συγκεκριμένους δείκτες, χωρίς ωστόσο να ανατρέπουν την εικόνα.

3.1. ΒΑΣΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ (26% - ΧΑΜΗΛΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ)

Οι δείκτες για τη βασική προστασία αντιπροσωπεύουν τη ραχοκοκαλιά της ρύθμισης του τομέα των μέσων ενημέρωσης σε κάθε σύγχρονη δημοκρατία. Αξιολογούν αριθμό περιοχών πιθανού κινδύνου, συμπεριλαμβανομένης της ύπαρξης και αποτελεσματικότητας της εφαρμογής ρυθμιστικών εγγυών για την ελευθερία της έκφρασης και το δικαίωμα στην ενημέρωση. Αξιολογούν το καθεστώς των δημοσιογράφων σε κάθε χώρα, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας τους και της δυνατότητας τους για εργασία. Εξετάζουν επίσης την ανεξαρτησία και την αποτελεσματικότητα των εθνικών ρυθμιστικών φορέων που έχουν αρμοδιότητα για τη ρύθμιση του τομέα των μέσων ενημέρωσης. Τέλος, αξιολογούν την εμβέλεια των παραδοσιακών μέσων ενημέρωσης και την πρόσβαση στο Διαδίκτυο.

Η ελευθερία της έκφρασης και τα δικαιώματα που σχετίζονται με αυτήν τυγχάνουν συνολικά αποτελεσματικής προστασίας, παρουσιάζοντας χαμηλό κίνδυνο σε σχέση με τα βασικά. Ωστόσο, ορισμένες περιοχές πρέπει να βελτιωθούν προκειμένου να διορθωθούν αδυναμίες ή κενά που σχετίζονται με πολιτικές και μέτρα που κάνουν δυνατή ευρύτερη πρόσβαση σε ψηφιακές επικοινωνίες, καλύτερη και πιο αποτελεσματική την προστασία των επαγγελματιών των ΜΜΕ και άλλα. Η Κύπρος είναι μέλος σε όλα τα μεγάλα διεθνή όργανα για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Οι εγγυήσεις που παρέχονται από το σύνταγμα της και το νομικό πλαίσιο συμμορφώνονται με τους σχετικούς κανόνες και τις αρχές του διεθνούς δικαίου. Τα δικαστήρια προσφέρουν προστασία και θεραπείες που βασίζονται μεταξύ άλλων στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ).

Η Κύπρος είναι από τις λίγες χώρες της ΕΕ που έχει απο-ποινικοποιήσει το λίβελο και τη δυσφήμιση, παρόλο που ο Γενικός Εισαγγελέας μπορεί να επιτρέψει ποινική δίωξη σε πολύ συγκεκριμένες περιπτώσεις. Αυτές αφορούν στην προστασία του στρατού, των θρησκευτικών συμβόλων και ξένων αξιωματούχων. Η απουσία διαλόγου και σαφών απαντήσεων σχετικά με παρακολούθησεις απευθείας (online) επικοινωνιών και η κατάσχεση ηλεκτρονικών υπολογιστών για σκοπούς ανακρίσεων οδηγούν σε μέσο κίνδυνο για την πολυφωνία. Έτσι, ακόμη και αν ο κίνδυνος για την ελευθερία της έκφρασης είναι σε χαμηλό επίπεδο, στο 25%, δεν είναι αμελητέος.

Το δικαίωμα στην πληροφόρηση αναγνωρίζεται ως συστατικό στοιχείο της ελεύθερης έκφρασης και αντιμετωπίζει επίσης χαμηλό κίνδυνο σε 13%. Σε συγκεκριμένους επί μέρους δείκτες, όπως η πρόσβαση σε πληροφορίες υπάρχει μέσο επίπεδο κινδύνων. Συνδέεται με την έλλειψη κατάλληλων απαντήσεων όταν κάποιος αναζητά πληροφορίες που κατέχουν οι αρχές. Η υιοθέτηση ενός νομικού πλαισίου παραμένει ακόμα σε εκκρεμότητα και οι πολιτικές που εφαρμόζονται είναι αντιφατικές. Επιπλέον, τα διορθωτικά μέτρα, όπως η προσφυγή στο γραφείο του Επίτροπου Διοικήσεως ή στα δικαστήρια θεωρείται ότι δεν είναι ικανοποιητικά, είναι χρονοβόρα και το κόστος δεν είναι προσιτό για πλείστα ενδιαφερόμενα πρόσωπα.

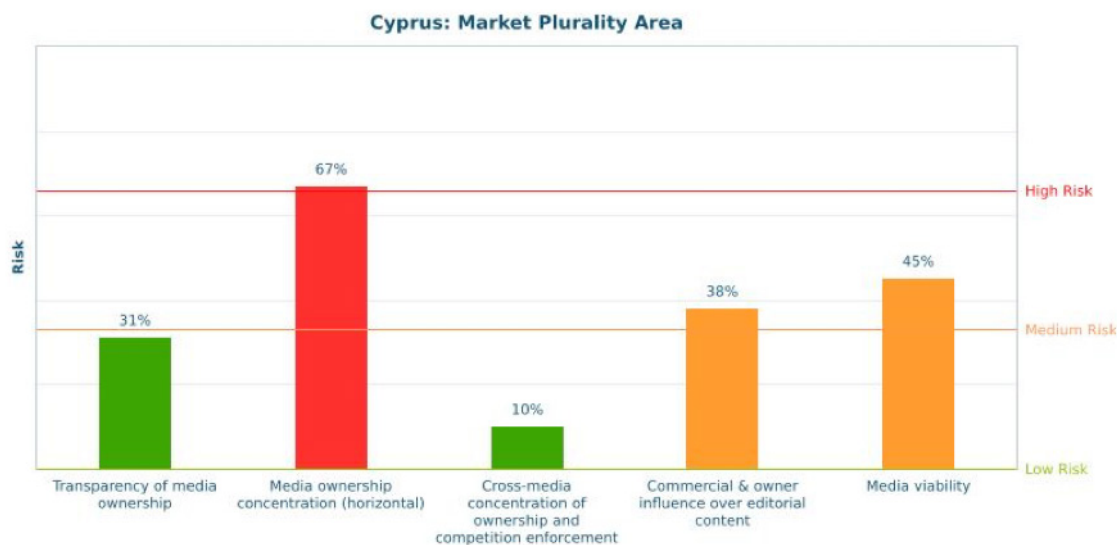
Η πρόσβαση στο επάγγελμα και η άσκηση της δημοσιογραφίας είναι ελεύθερες, δεν παρεμβάλλονται οποιαδήποτε εμπόδια. Νόμοι για την απασχόληση και άλλοι νόμοι προστατεύουν τα δικαιώματα και τα οφέλη των δημοσιογράφων, καθώς και τη διασφάλιση της πρόσβασης σε πηγές πληροφόρησης, απαιτώντας, σε ορισμένες περιπτώσεις, ένα επαγγελματικό δελτίο ταυτότητας. Ωστόσο, η παρούσα συγκυρία καθιστά την οικονομική κρίση παράγοντα ή πρόσχημα για αδικαιολόγητες πιέσεις πάνω στους επαγγελματίες των μέσων ενημέρωσης. Το 2016, μόνο το 50% των δημοσιογράφων ήταν μέλη του μοναδικού συνδικαλιστικού οργάνου. Το χαμηλό ποσοστό επαγγελματικής εκπροσώπησης αποτελεί κίνδυνο μέσου επιπέδου για την πολυφωνία. Άλλες παράμετροι έχουν επίσης αξιολογηθεί με μεσαίας τάξεως κίνδυνο: Είναι η μειούμενη ικανότητα της Ένωσης Συντακτών για υπεράσπιση των δικαιωμάτων του επαγγέλματος, οι συνθήκες εργασίας υπό την απειλή ανεργίας και απειλές από (πιθανολογούμενες) παρακολουθήσεις. Η οικονομική κρίση φαίνεται να επηρεάζει αρνητικά τη βούληση ή τη δύναμη των δημοσιογράφων να αξιώσουν σταθερά συντακτική ανεξαρτησία ή να υπερασπιστούν τους μισθούς και τα οφέλη τους από αυθαίρετες περικοπές. Συνολικά, η δημοσιογραφία αντιμετωπίζει χαμηλό κίνδυνο (31%), που, όμως, είναι στο όριο του μέσου κινδύνου.

Ένα νομικά ανεξάρτητο σώμα, η Αρχή Ραδιοτηλεόρασης, διασφαλίζει τη ρύθμιση των μέσων. Έχει δικό της προϋπολογισμό και επαρκείς εξουσίες για τη διεξαγωγή του έργου της. Οι αποφάσεις της δημοσιεύονται τακτικά και υπόκεινται μόνο σε δικαστικό έλεγχο, χωρίς περιθώρια για κυβερνητική παρέμβαση. Ωστόσο, άλλες παράμετροι θεωρείται ότι θέτουν μέσου επιπέδου κινδύνους: Είναι η διαδικασία διορισμού των μελών της Αρχής, συμπεριλαμβανομένων των (περιορισμένων) κριτηρίων επιλογής, αμφιβολίες σχετικά με την ανεξάρτητη / αποδοτικότερη λειτουργία στην πράξη (το θέμα αναδείχθηκε το 2015), μαζί με ζητήματα διαφάνειας. Στην πραγματικότητα, ο ρυθμιστής δεν έχει καμία υποχρέωση να συντάξει στρατηγικό σχέδιο, να ενεργεί με βάση προδιαγεγραμμένους στόχους ή να υποβάλλει οποιαδήποτε έκθεση δραστηριοτήτων. Ως αποτέλεσμα, η ρυθμιστική πτυχή των μέσων ενημέρωσης έχει βαθμολογηθεί με χαμηλό κίνδυνο, αλλά σε 25%. Σημειώνουμε το διορισμό νέου διοικητικού οργάνου, τον Ιούλιο του 2016.

Μια προβληματική περιοχή σε σχέση με τη βασική προστασία της ελεύθερης έκφρασης σχετίζεται με την πρόσβαση στα μέσα ενημέρωσης, ιδίως τα μέσα σε απευθείας σύνδεση (online). Το χαμηλό ποσοστό πρόσβασης σε ευρυζωνικές υπηρεσίες και χαμηλές ταχύτητες μεταφοράς τοποθετούν την Κύπρο χαμηλά σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ και ενέχουν μέτριο κίνδυνο. Ο κίνδυνος συνολικά για την πρόσβαση στα μέσα ενημέρωσης είναι σε μέσο επίπεδο (38%). Οι κίνδυνοι μετριάζονται από την καθολική κάλυψη του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης, τόσο του δημόσιου όσο και του εμπορικού τομέα.

3.2. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ ΠΟΛΥΦΩΝΙΑ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ (38% - ΜΕΣΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ)

Οι δείκτες για την αριθμητική πολυφωνία στην Αγορά εξετάζουν την ύπαρξη και αποτελεσματικότητα της εφαρμογής των διατάξεων περί διαφάνειας και δημοσιοποίησης στοιχείων σε σχέση με την ιδιοκτησία των μέσων ενημέρωσης. Επιπλέον, αξιολογούν την ύπαρξη και αποτελεσματικότητα ρυθμιστικών διασφαλίσεων για αποφυγή οριζόντιας και κάθετης συγκέντρωσης ιδιοκτησίας και το ρόλο της επιβολής των κανόνων ανταγωνισμού και ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων για την προστασία της πολυφωνίας στα μέσα ενημέρωσης. Επιπλέον, επιζητούν να αξιολογήσουν τη βιωσιμότητα της υπό εξέταση αγοράς των μέσων ενημέρωσης, καθώς επίσης κατά πόσο, και σε ποιο βαθμό, εμπορικές δυνάμεις της αγοράς, συμπεριλαμβανομένων των ιδιοκτητών μέσων μαζικής ενημέρωσης και των διαφημιστών, επηρεάζουν αποφάσεις για το συντακτικό περιεχόμενο.

Η κατάσταση αναφορικά με την αριθμητική πολυφωνία στην αγορά παρουσιάζει συνολικά θετική εικόνα, χαμηλού κινδύνου, σχετικά με τη διαφάνεια στην ιδιοκτησία των μέσων ενημέρωσης και τον ανταγωνισμό, και την κάθετη συγκέντρωση ιδιοκτησίας. Η αριθμητική πολυφωνία δεν μπορεί να αποκρύψει μια κατάσταση που εκπέμπει σήματα ανησυχίας για τη βιωσιμότητα των μέσων ενημέρωσης, για επιδράσεις από ιδιοκτήτες και εμπορικά συμφέροντα στο συντακτικό περιεχόμενο, και σχετικά με οριζόντια συγκέντρωση ιδιοκτησίας μέσων ενημέρωσης.

Η διαφάνεια ιδιοκτησίας στο ραδιόφωνο και την τηλεόραση έναντι των αρχών είναι σχεδόν απόλυτη. Οφείλεται στην υποχρέωση των αδειούχων να αποκαλύψουν πλήρως την κατάσταση και τις αλλαγές στο ιδιοκτησιακό καθεστώς. Παράλειψη ενημέρωσης του ρυθμιστή ή μη εξασφάλιση της έγκρισής του πριν από οποιαδήποτε αλλαγή υπόκειται σε τιμωρία. Η δημοσίευση πληροφοριών αυτού του τύπου περιορίζεται σε αναφορά μόνον των ονομάτων όσων κατέχουν πάνω από 5% του μετοχικού κεφαλαίου, χωρίς περισσότερες λεπτομέρειες. Οι εφημερίδες δεν έχουν παρόμοιες υποχρεώσεις. Συνολικά, ο κίνδυνος στο θέμα της διαφάνειας είναι χαμηλός, 31%, αλλά όχι αμελητέος.

Η ιδιοκτησία στα οπτικοακουστικά μέσα και η διατήρηση της είναι αυστηρά ρυθμιζόμενες. Οι κανόνες προνοούν μερίδιο μετοχών 25% κατ' ανώτατο όριο και περιορισμούς αναφορικά με τους διευθυντές και άλλους παράγοντες. Όλες οι αλλαγές υπόκεινται στην εκ των προτέρων έγκριση από τη ρυθμιστική αρχή. Δεν υπάρχουν σχετικοί κανόνες για τις εφημερίδες. Η εφαρμογή του τύπου “οι κορυφαιοί 4” για τη μέτρηση ενδεχόμενων απειλών από συγκεντρώσεις ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης δείχνει κατάσταση υψηλού κινδύνου. Σε όλους τους τύπους των μέσων μαζικής ενημέρωσης, υπάρχουν μόνο τέσσερις ή πέντε σημαντικοί φορείς, με μερίδιο κοινού και μερίδιο αγοράς συνολικά πάνω από 60% (ραδιόφωνο) ή μέχρι 88% (τηλεόραση). Ένα νέο τηλεοπτικό κανάλι που λειτουργεί από τις αρχές του 2016 αλλάζει το τοπίο. Η συγκέντρωση στην αγορά εφημερίδων είναι μεγαλύτερη, με μία ημερήσια να έχει μεγαλύτερο μερίδιο κυκλοφορίας από τις άλλες τέσσερις εφημερίδες μαζί. Όλα τα παραπάνω περιορίζουν την αριθμητική πολυφωνία των μέσων ενημέρωσης και αυξάνουν τον κίνδυνο λίγο πιο πάνω από το υψηλό επίπεδο (67%).

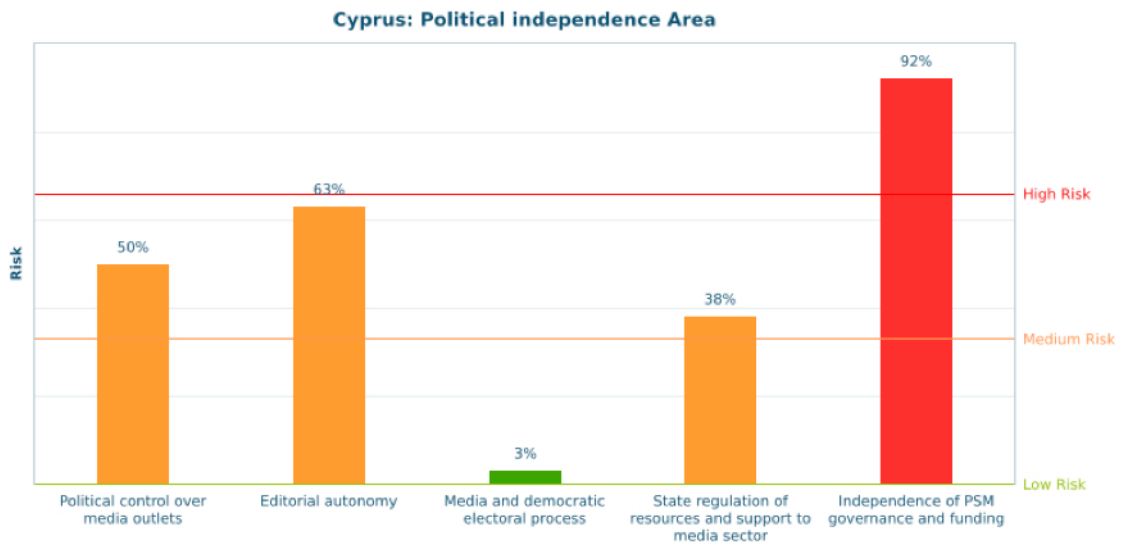
Σαν γενική παρατήρηση, ωστόσο, αναφέρουμε ότι δεδομένου του μικρού μεγέθους της αγοράς, η βιωσιμότητα των μέσων ενημέρωσης και η ανεξαρτησία τους μπορεί να αντιμετωπίσουν πρόβλημα αν το τοπίο (παραδοσιακών) μέσων μαζικής ενημέρωσης κατακερματιστεί πιο πολύ με στόχο να επιτευχθεί χαμηλότερο μερίδιο για τα κορυφαία τέσσερα μέσα.

Οι τομείς της κάθετης συγκέντρωσης ιδιοκτησίας μέσων ενημέρωσης και της προστασίας ενός ανταγωνιστικού περιβάλλοντος αναδεικνύονται ως ο πλέον προστατευόμενος χώρος έναντι κινδύνων. Οι αυστηροί κανόνες για καθορισμένα όρια οριζόντιας ιδιοκτησίας οπτικοακουστικών μέσων σε συνδυασμό με τους κανόνες για κάθετη ιδιοκτησία μέσων, που περιλαμβάνονται στο νόμο 7(Ι)/1998, αφήνουν ελάχιστα περιθώρια για παραβάσεις. Υπάρχει περιορισμένη συγκέντρωση στην αγορά των μέσων ενημέρωσης, ενώ οι (κρατικές) ενισχύσεις προς τη δημόσια ραδιοτηλεόραση δεν φαίνεται να επηρεάζουν κρίσιμα τον ανταγωνισμό. Όλα τα παραπάνω μειώνουν την ανάγκη για την Επιτροπή Προστασίας Ανταγωνισμού να παρέμβει.

Ο ρόλος και η επιρροή των ιδιοκτητών και των εμπορικών συμφερόντων στο συντακτικό περιεχόμενο αυξάνονται τα τελευταία χρόνια. Επαγγελματίες των μέσων ομολογούν αυτό που όλοι συμφωνούν, ότι δηλαδή πιέσεις που προκαλούνται από την οικονομική κρίση και τα προβλήματα που προκύπτουν από τον ανταγωνισμό των νέων μέσων έχουν αυξήσει την εξάρτηση από εμπορικά συμφέροντα. Τα τελευταία μεταμφιέζονται σε συντακτικό περιεχόμενο, τόσο στα έντυπα μέσα ενημέρωσης όσο και στις διαδικτυακές εκδόσεις τους. Επιπλέον, η ανασφάλεια στην απασχόληση που αντιμετωπίζει το επάγγελμα κάνει τους δημοσιογράφους και τα μέσα ενημέρωσης να διστάζουν αναφορικά με διεκδίκηση της συντακτικής ανεξαρτησίας τους. Αυτό περιορίζει επίσης τη διερευνητική δημοσιογραφία όταν το θέμα αφορά επιχειρήσεις. Έτσι, μέσου επιπέδου κίνδυνος (38%) συνδέεται με ανεπιθύμητες επιρροές. Το εισόδημα από διαφήμιση παρουσιάζει ελαφρές αυξήσεις, το 2014, για όλους τους τύπους των μέσων. Αυτό προκύπτει τόσο από στοιχεία έρευνας, που παρέχει ονομαστική δαπάνη, όσο και από αποσπασματικά στοιχεία από λογαριασμούς που υποβάλλονται στην Αρχή Ραδιοτηλεόρασης. Ωστόσο, η αύξηση αυτή δεν είναι ούτε επαρκής για να αντισταθμίσει ενδεχόμενες απώλειες από το κούρεμα καταθέσεων (2013) μήτε ικανή για να αντιμετωπίσει οικονομικές πιέσεις λόγω του ανταγωνισμού από τα νέα μέσα μαζικής ενημέρωσης και άλλους παράγοντες. Η απουσία οποιουδήποτε σχήματος κρατικής στήριξης των μέσων ενημέρωσης αυξάνει τις οικονομικές δυσκολίες. Το επίπεδο κινδύνου συνολικά για τη βιωσιμότητα των μέσων ενημέρωσης είναι μέτριο, στο 45%.

3.3. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ (49% - ΜΕΣΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ)

Οι δείκτες πολιτικής ανεξαρτησίας αξιολογούν την ύπαρξη και αποτελεσματικότητα ρυθμιστικών διασφαλίσεων έναντι πολιτικής μεροληψίας και πολιτικού ελέγχου στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τα ειδησεογραφικά πρακτορεία και τα δίκτυα διανομής. Μας απασχολεί επίσης η ύπαρξη και η αποτελεσματικότητα αυτορύθμισης για τη διασφάλιση της συντακτικής ανεξαρτησίας. Επιπλέον, επιζητείται να αξιολογηθεί η επιρροή του κράτους (και, γενικότερα, της πολιτικής εξουσίας) στη λειτουργία της αγοράς των μέσων ενημέρωσης, και την ανεξαρτησία των δημόσιων μέσων ενημέρωσης.

Αυστηρές ρήτρες που ρυθμίζουν τη λειτουργία του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης εγγυούνται την πολυφωνία στα μέσα ενημέρωσης έναντι στη συγκέντρωση ή τον έλεγχο ιδιοκτησίας, απαιτώντας επίσης αμεροληψία στο περιεχόμενο. Τα σχετικά όρια ιδιοκτησίας και άλλοι περιορισμοί καλύπτουν κάθε πρόσωπο, συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών, και εφαρμόζονται αποτελεσματικά από τις ρυθμιστικές αρχές. Η μη ρητή εξαίρεση των πολιτικών από την κυριότητα ή / και τον έλεγχο του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης, καθώς και των διαφόρων τύπων των δικτύων διανομής των μέσων ενημέρωσης ερμηνεύεται πως παρουσιάζει μέτριο κίνδυνο για την πολυφωνία. Στην πράξη, όμως, η πολιτική παρουσία ή έλεγχος στα μέσα παραμένουν μεμονωμένα φαινόμενα. Περιορισμοί στον πολιτικό έλεγχο εφημερίδων μπορεί να επιβληθούν μόνο βάσει των γενικών κανόνων περί ανταγωνισμού. Ωστόσο, όλες οι πολιτικά δεσμευμένες εφημερίδες έχουν εκλείψει από τις δεκαετίες του 1980 - 90 εκτός από μία. Αυτό αξιολογείται ότι ενέχει μέσο κίνδυνο. Η κατάσταση είναι διαφορετική όσον αφορά το μόνο υπάρχον πρακτορείο ειδήσεων, που διοικείται από επαγγελματίες των μέσων ενημέρωσης. Ο προϋπολογισμός του εξαρτάται σχεδόν αποκλειστικά από την κρατική χρηματοδότηση, στοιχείο που παραπέμπει σε υψηλό κίνδυνο. Συνολικά, ο πολιτικός έλεγχος στα μέσα ενημέρωσης θεωρείται ότι αποτελεί κίνδυνο μέσου επιπέδου (50%).

Τη συντακτική ανεξαρτησία διασφαλίζουν θεωρητικά πρόνοιες ρύθμισης και αυτορύθμισης, χωρίς αναφορά ή σύνδεση με τους διορισμούς και τις απολύσεις των αρχισυντακτών. Οι κανόνες περιλαμβάνουν πολύ περιορισμένες ή καθόλου διατάξεις για μηχανισμούς ή διαδικασίες που να αποβλέπουν στην αποτελεσματική προστασία των δημοσιογράφων και την αποφυγή πολιτικών παρεμβάσεων στο έργο τους. Ωστόσο, το πραγματικό ζήτημα έγκειται στην επιδίωξη της πολιτικής ατζέντας των ιδιοκτητών και όχι σε παρεμβάσεις από πολιτικούς. Έτσι, η αξιολόγηση του εν λόγω δείκτη με κίνδυνο στο άνω άκρο του μέσου επιπέδου (63%) θα πρέπει να (επαν) εξεταστεί σε σχέση με περισσότερες παραμέτρους και το ευρύτερο πλαίσιο. Κανόνες για αμεροληψία περιεχομένου, η αρνητική στάση του κοινού έναντι σε πολιτικοποιημένο περιεχόμενο και άλλοι παράγοντες, μετριάζουν στην πράξη τους κινδύνους.

Πολιτικοί φορείς, κόμματα και πολιτικοί έχουν άφθονες ευκαιρίες για πρόσβαση στα μέσα ενημέρωσης και την παρουσίαση των απόψεων και των θέσεων τους κατά δίκαιο και χωρίς διακρίσεις τρόπο. Αμφότερα, ο δημόσιος φορέας και τα εμπορικά μέσα ενημέρωσης έχουν νομική υποχρέωση να καλύπτουν καθημερινά την πολιτική επικοινωνία, όπως και τις προεκλογικές εκστρατείες. Η αρχή των ίσων ευκαιριών ισχύει για την πολιτική διαφήμιση που πρέπει να προσδιορίζεται σαφώς ως τέτοια. Η συμμόρφωση με τους κανόνες στην πράξη μειώνει τους κινδύνους σε αμελητέο 3%.

Το φάσμα ραδιοεπικοινωνιών είναι ο μόνος πόρος που διατίθεται από το κράτος με διαφανή και δίκαιο τρόπο. Ουδέν άλλο σύστημα άμεσης ή έμμεσης υποστήριξης προς τα μέσα ενημέρωσης υπάρχει. Αυτό εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους για την επιβίωση των παραδοσιακών μέσων ενημέρωσης που επηρεάζονται επίσης από την οικονομική κρίση και τον

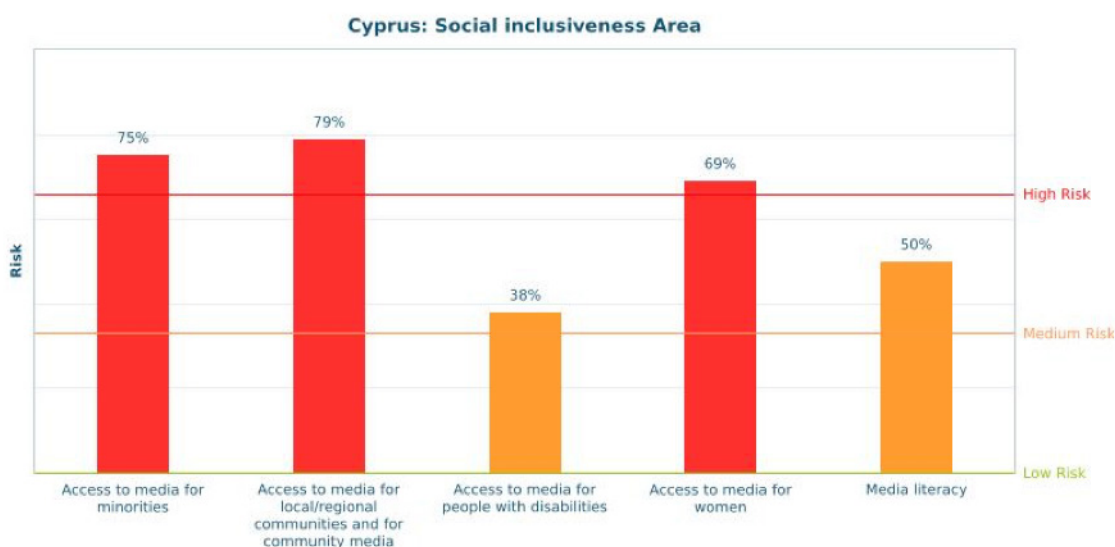

ανταγωνισμό από τα νέα μέσα. Επιπλέον, η απουσία κανόνων για την κατανομή της κρατικής διαφήμισης, ακόμη και αν φαίνεται ότι γίνεται δίκαια στην πράξη, αποτελεί ένα μέσο κίνδυνο. Ο δείκτης για τους κρατικούς πόρους / την υποστήριξη προς τα μέσα παρουσιάζει χαμηλό μέσο κίνδυνο (38%).

Το πιο προβληματικό ζήτημα για την πολυφωνία για όλους τους δείκτες του παρόντος παρατηρητή σχετίζεται με το δημόσιο φορέα ΜΜΕ, ιδίως παρεμβάσεις που επηρεάζουν σοβαρά την ομαλή λειτουργία και την ανεξαρτησία του. Απουσιάζουν οι κατάλληλοι κανόνες και τα κριτήρια για την επιλογή και το διορισμό / παύση του Διοικητικού Συμβουλίου, ενώ το κράτος αποφασίζει μονομερώς θέματα χρηματοδότησης και προϋπολογισμού. Επιπλέον, τα κόμματα παρεμβαίνουν στη βάση πολιτικών λόγων σε θέματα προϋπολογισμού και στην καθημερινή λειτουργία του δημόσιου φορέα ΜΜΕ. Κανόνες που εξασφαλίζουν την δίκαιη και διαφανή διαδικασία για το διορισμό του Γενικού Διευθυντή παραμένουν κενό γράμμα. Ως αποτέλεσμα, οι κίνδυνοι κατά της ανεξαρτησίας του δημόσιου φορέα ΜΜΕ είναι στο υψηλότερο επίπεδο, 92%.

3.4. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΈΝΤΑΞΗ (62% - ΜΕΣΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ)

Οι δείκτες κοινωνικής ένταξης αφορούν στην πρόσβαση στα μέσα ενημέρωσης από διάφορες κοινωνικές ομάδες. Οι δείκτες αξιολογούν τις ρυθμιστικές και πολιτικές διασφαλίσεις για τα κοινοτικά μέσα ενημέρωσης, καθώς και για την πρόσβαση στα μέσα ενημέρωσης από τις μειονότητες, τις τοπικές και περιφερειακές κοινότητες, τις γυναίκες και τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Εκτός από την πρόσβαση στα μέσα μαζικής ενημέρωσης από συγκεκριμένες ομάδες, το πλαίσιο γραμματισμού /παιδείας στα μέσα επικοινωνίας είναι σημαντικό για την κατάσταση της πολυφωνίας στα μέσα ενημέρωσης. Ως εκ τούτου, ο τομέας της κοινωνικής ένταξης εξετάζει επίσης το περιβάλλον των μέσων επικοινωνίας της χώρας, καθώς και τις ψηφιακές δεξιότητες του συνολικού πληθυσμού.

Η πρόσβαση στα μέσα ενημέρωσης από τις μειονότητες στην Κύπρο είναι πολύπλοκο ζήτημα δεδομένου του μικρού αριθμού των πολιτών που ανήκουν στις «θρησκευτικές ομάδες», όπως αναφέρονται στο Σύνταγμα, και την πρόσφατη ροή διαφόρων ομάδων μεταναστών στη χώρα (οι μετανάστες αποτελούν 20% του συνόλου με βάση την απογραφή του 2011). Ο νόμος για τα δημόσια ΜΜΕ απαιτεί όπως τα προγράμματα είναι αμερόληπτα και σέβονται τα συμφέροντα και τις ευαισθησίες των μειονοτήτων, χωρίς περαιτέρω διατάξεις. Στην πράξη, οι «θρησκευτικές ομάδες» που αναγωνρίζονται από το νόμο έχουν πρόσβαση στο ραδιόφωνο, αλλά όχι στην τηλεόραση, και δεν έχουν εξειδικευμένες εφημερίδες. Το ραδιόφωνο προσφέρει επίσης προγράμματα σε διάφορες γλώσσες, όλες οι άλλες πτυχές παρουσιάζουν υψηλούς κινδύνους. Ο δείκτης για την πρόσβαση στα μέσα ενημέρωσης από τις μειονότητες συνολικά υποδεικνύει υψηλό κίνδυνο, στο 75%. Πέρα από την αδιαμφισβήτητη ανάγκη για ρητή αναγνώριση των δικαιωμάτων πρόσβασης στα μέσα ενημέρωσης που έχουν οι μειονότητες, εγείρονται κρίσιμα ερωτήματα: Πώς να ανταποκριθεί η Κύπρος στις απαιτήσεις για πρόσβαση και αναλογικότητα για τις ομάδες πολιτών που αριθμούν στις εκατοντάδες ή 3-4.000; Επίσης, ποια πλαίσια πολιτικής εφαρμόζονται για πρόσβαση στα μέσα ενημέρωσης από τον πολύμορφο κόσμο μεταναστών, που εγκαταστάθηκε στην Κύπρο σχετικά πρόσφατα και, σε πολλές περιπτώσεις, με άδεια παραμονής μικρής διάρκειας; Τέλος, από πού πρέπει να προέρχονται οι πόροι;

Εγείρονται επίσης ερωτήματα σε σχέση με την πρόσβαση στα μέσα ενημέρωσης από περιφερειακές/τοπικές κοινότητες και για τα κοινοτικά μέσα ενημέρωσης, ένα δείκτη που φτάνει σε υψηλό κίνδυνο, 79%. Δεκάδες ραδιόφωνα

λειτουργούν σε τοπικό επίπεδο και δύο τηλεοπτικά κανάλια που όμως λαμβάνονται σε εθνικό επίπεδο μετά την ψηφιακή μετάβαση (2011). Ο νόμος διασφαλίζει την πρόσβαση των μέσων στις πλατφόρμες μεταφοράς, αλλά όχι το διαχωρισμό τοπικών και εθνικών προγραμμάτων και ειδήσεων, ή την υποχρέωση για τοπικούς ανταποκριτές. Ωστόσο, όλοι οι φορείς έχουν τοπικούς ανταποκριτές και καλύπτουν τις τοπικές υποθέσεις. Δεν υπάρχουν σχήματα στήριξης ούτε για τα τοπικά μήτε και για οποιοδήποτε μέσο. Όλα τα παραπάνω στοιχεία δείχνουν υψηλούς κινδύνους για την αριθμητική πολυφωνία. Ωστόσο, η έννοια 'τοπικός' / 'περιφερειακός' σε αντικειμενικά μικρές χώρες και ο διαχωρισμός τοπικού / εθνικού είναι αμφισβητήσιμος. Πιθανή λύση για την Κύπρο θα ήταν να αναγνωρίσει και προωθήσει κοινοτικά μέσα ενημέρωσης, που θα συνδέονταν με τοπικές κοινότητες και μειονότητες.

Η πρόσβαση στα μέσα ενημέρωσης για άτομα με αναπηρία προωθείται από πρόσφατα εισαχθείσες πολιτικές που είναι σε εξέλιξη ακόμα. Οι σχετικές διατάξεις εφαρμόζονται επίσης στις υπηρεσίες κατά παραγγελία, έτσι ώστε να μην αποκλείονται τα άτομα με προβλήματα ακοής ή ανεπάρκεια όρασης. Οι πολιτικές παραμένουν ελλιπείς, κάτι που υποδεικνύει κίνδυνο σε μέσο επίπεδο (38%).

Η προώθηση της ισότητας των φύλων και του σεβασμού των δικαιωμάτων των γυναικών αποτελεί το αντικείμενο ποικίλων νόμων, με μερικούς να περιλαμβάνουν λεπτομερείς διατάξεις. Είναι δεσμευτικές για όλους, συμπεριλαμβανομένου και του δημόσιου φορέα ΜΜΕ. Ο δημόσιος φορέας ΜΜΕ δεν έχει αναπτύξει πολιτική για την ισότητα των φύλων. Επιπλέον, το νέο (2016) Διοικητικό Συμβούλιο, που αποτελείται από εννέα μέλη περιλαμβάνει μόνο δύο γυναίκες. Συνολικά, ο δείκτης αυτός παρουσιάζει υψηλό κίνδυνο, 69%. Ενώ η απουσία ολοκληρωμένης πολιτικής για την ισότητα των φύλων είναι σοβαρή παράλειψη, υπάρχει ανάγκη να θέσουμε την εκτίμηση αυτή στο ευρύτερο πλαίσιο και να αποφευχθεί προσέγγιση αιτίας-αποτελέσματος με απόλυτο τρόπο. Τα υφιστάμενα ευρύτερα ρυθμιστικά και κανονιστικά πλαίσια μετριάζουν την κατάσταση σε σχέση με μερικές πτυχές του θέματος και μπορούν να μειώνουν συνολικά τους κινδύνους διακρίσεων λόγω φύλου σε μέσο επίπεδο.

Σχετικά με το γραμματισμό /παιδεία στα μέσα επικοινωνίας, το προκαταρκτικό πλαίσιο πολιτικής παραμένει σε εκκρεμότητα από το 2012. Ωστόσο, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο του Υπουργείου Παιδείας έχει προωθήσει διάφορες πρωτοβουλίες στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση με ιδιαίτερη έμφαση στην ασφάλεια στο Διαδίκτυο. Πολλές πρωτοβουλίες έχουν αναληφθεί σε συνεργασία με την Αρχή Ραδιοτηλεόρασης, αρμόδια με βάση το νόμο για την προώθηση της παιδείας στα μέσα. Ορισμένες δραστηριότητες καλύπτουν επίσης τη μη-τυπική εκπαίδευση. Αυτές οι πρωτοβουλίες φαίνονται ανεπαρκείς για αντιμετώπιση προβλημάτων όπως το σχετικά χαμηλό ποσοστό βασικών δεξιοτήτων χρήσης της ψηφιακής τεχνολογίας και το πολύ χαμηλό ποσοστό δεξιοτήτων ψηφιακής επικοινωνίας. Αυτά καταλήγουν σε μέσο κίνδυνο, 50% για το δείκτη του γραμματισμού στα μέσα.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ελευθερία της έκφρασης και η πολυφωνία στα μέσα ενημέρωσης στην Κύπρο παρουσιάζει συνολικά θετική εικόνα. Αυτό ισχύει κυρίως σε ότι αφορά στη βασική προστασία και το πλαίσιο για διατήρηση της πολυφωνίας στην αγορά. Ωστόσο, υπάρχουν κενά και προβληματικές πτυχές. Ενώ τα μέσα ενημέρωσης είναι γενικά ανεξάρτητα από πολιτικό έλεγχο, αντικατοπτρίζουν συχνά τις πολιτικές ατζέντες των ιδιοκτητών. Επίσης είναι ευάλωτα σε επιρροή από εμπορικά συμφέροντα η οποία μεγαλώνει. Παρά την προνομιακή πρόσβαση στα μέσα ενημέρωσης, πολιτικοί παράγοντες παρεμβαίνουν στη χρηματοδότηση και λειτουργία του δημόσιου φορέα ΜΜΕ. Οι μη κυρίαρχες ομάδες και άλλες μειονότητες, μεταξύ των οποίων οι γυναίκες, απολαμβάνουν περιορισμένης πρόσβασης στα μέσα ενημέρωσης.

Υπό το φως των αποτελεσμάτων του MPM2016, αναδύονται οι ακόλουθες προκλήσεις για τις αρχές και τον τομέα των μέσων ενημέρωσης με στόχο την ενίσχυση της πολυφωνίας.

Βασική προστασία της ελεύθερης έκφρασης

- Η κύρια πρόκληση για τις αρχές είναι να προωθήσουν καθολική διείσδυση της ευρυζωνικότητας με υψηλότερες ταχύτητες, σαν μέσο για να γεφυρωθεί το υπάρχον ψηφιακό χάσμα.
- Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης πρέπει να επανεξετάσουν και να επαναπροσδιορίσουν το ρόλο τους. Ευαισθητοποίηση για τα δικαιώματα των δημοσιογράφων και τη συντακτική ανεξαρτησία και η προάσπισή τους είναι κλειδιά για την πολυφωνία και την εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος.

Αριθμητική πολυφωνία στη αγορά

- Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης πρέπει να αναλάβουν δράσεις για την απαλλαγή του περιεχομένου από εξωτερικές επιρροές και την ανάκτηση του κοινωνικού ρόλου τους.
- Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης θα πρέπει επίσης να πειραματιστούν με νέα επιχειρηματικά μοντέλα και πηγές εσόδων.
- Το κράτος χρειάζεται ολοκληρωμένες πολιτικές για να βοηθήσει τα μέσα, τα έντυπα, κυρίως, να επιβιώσουν και να προσφέρουν περισσότερους τίτλους. Ενισχύσεις και διαφάνεια στις έμμεσες επιδοτήσεις θα βοηθήσουν τα μέσα ενημέρωσης αναφορικά και με το ρόλο τους στην κοινωνική ένταξη.

Πολιτική ανεξαρτησία

- Κυβέρνηση και πολιτικά κόμματα πρέπει να αναθεωρήσουν την προσέγγισή τους έναντι των μέσων ενημέρωσης, κυρίως του δημόσιου φορέα ΜΜΕ. Η αλλαγή στάσης και επαρκείς τροποποιήσεις του νόμου θα πρέπει να εγγυώνται απρόσκοπτη λειτουργία της δημόσιας υπηρεσίας ΜΜΕ από ένα ανεξάρτητο από όλες τις απόψεις διοικητικό όργανο, διαβούλευση στο σχεδιασμό του προϋπολογισμού και την παροχή ικανών πόρων.
- Οι μηχανισμοί για διασφάλιση συντακτικής ανεξαρτησίας μπορεί να είναι αποτελεσματικοί μόνο όταν οι επαγγελματίες των μέσων ενημέρωσης γνωρίζουν καλά και διεκδικούν το δικαίωμα αυτό. Η αποτελεσματική υπεράσπιση των εργασιακών δικαιωμάτων είναι το κλειδί έτσι ώστε οι δημοσιογράφοι να εκφράζονται ελεύθερα.

Κοινωνική ένταξη

- Το νομικό πλαίσιο του δημόσιου φορέα ΜΜΕ χρειάζεται εκτενή αναθεώρηση, ιδίως ο ορισμός της δημόσιας υπηρεσίας. Εκτεταμένοι κανόνες θα πρέπει να εγγυώνται καθολική συμμετοχή (inclusiveness) και την υποχρέωση για σχεδιασμό ολοκληρωμένου πλαισίου πολιτικής σε θέματα φύλου και ομάδων μειονοτήτων.
- Υπάρχει ανάγκη να διευρυνθούν οι γενικές διατάξεις στο νόμο για τα εμπορικά μέσα ενημέρωσης που επηρεάζουν την κοινωνική ένταξη ώστε να διασφαλιστεί ρητά σε μεγαλύτερο αριθμό κοινωνικών ομάδων πρόσβαση στα ΜΜΕ.
- Τα κοινοτικά μέσα ενημέρωσης πρέπει να βρουν μια θέση στο νόμο, με διατάξεις για την ανάπτυξή τους, περιλαμβανομένων πόρων χρηματοδότησης, μέσων υποστήριξης της λειτουργίας τους και ένα αποτελεσματικό μακρόπνοο σχέδιο.
- Ο γραμματισμός στα μέσα επικοινωνίας είναι πρωταρχικής σημασίας και οι από πολλού εκκρεμείς προτάσεις πολιτικής θα πρέπει να εγκριθούν, μαζί με συγκεκριμένα προγράμματα υλοποίησης.

Χριστόφορος Χριστοφόρου, Εμπειρογνώμονας στα ΜΜΕ

Λία-Πασχαλία Σπυρίδου, Λέκτορας, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Λευκωσία, Κύπρος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1 – ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Όνομα	Επώνυμο	Θέση	Ίδρυμα	Υπεύθυνος MPM2016
Χριστόφορος	Χριστοφόρου	Εμπειρογνώμονας στα ΜΜΕ	--	X
Λία-Πασχαλία	Σπυρίδου	Λέκτορας	Πανεπιστήμιο Κύπρου	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2. ΟΜΑΔΑ ΕΙΔΙΚΩΝ

Όνομα	Επώνυμο	Ίδρυμα / Οργανισμός	Ιδιότητα
Πάνος	Παναγιώτου	Μέλος ΔΣ ΡΙΚ (Δημόσια Ραδιοτηλεόραση)	Εκπρόσωπος Ραδιοτηλεοπτικού Οργανισμού
Ορέστης	Τριγγίδης	Κέντρο Κοινοτικών Μέσων Κύπρου (CCMC)	ΜΚΟ Ερευνητής σε θέματα ΜΜΕ
Ελένη	Μαύρου	Διάλογος ΜΜΕ	Εκπρόσωπος Οργανισμού Εκδοτών
Δήμητρα	Μηλιώνη	Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου	Ακαδημαϊκός
Κώστας	Στρατηλάτης	Πανεπιστήμιο Λευκωσίας	Ακαδημαϊκός
Αντώνης	Μακρίδης	Ένωση Συντακτών Κύπρου	Εκπρόσωπος Οργανισμού Δημοσιογράφων
Αντιγόνη	Θεμιστοκλέους	Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου	Εκπρόσωπος Ρυθμιστή ΜΜΕ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΥΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

- 2 Δεκεμβρίου 2016
- Πανεπιστήμιο Κύπρου, Λευκωσία
- Κατάλογος Μετεχόντων (όνομα, οργανισμός)
- Βασικά θέματα συζήτησης
- Συμπεράσματα
- Άλλες επισημάνσεις

<http://monitor.cmpf.eui.eu>

ISBN:978-92-9084-524-9

doi:10.2870/20820

